

MELINA NIKOLIĆ*

ALFA BK UNIVERZITET, FAKULTET ZA STRANE JEZIKE

SRBIJA

 <https://orcid.org/0000-0001-9527-4351>

INOVACIJE U NASTAVI STRANOG JEZIKA STRUKE NA MATIČNIM FAKULTETIMA

Apstrakt: Cilj ovog rada je da kroz pregled studijskih programa osnovnih, master i doktorskih akademskih studija stranih jezika i književnosti u Srbiji pruži uvid u inovacije u nastavi stranog jezika struke koje su uvedene u periodu između dva poslednja kruga akreditacije studijskih programa na filološkim, odnosno matičnim fakultetima, kao i da ukaže na potrebu za daljim inoviranjem i osavremenjivanjem silabusa i kurikuluma u pogledu osposobljavanja budućih nastavnika stranog jezika struke kako u srednjoškolskom tako i u visokom obrazovanju. Analizirani su kurikulumi i silabusi studijskih programa svih stranih jezika koji su uključeni u nastavu u srednjem i visokom obrazovanju i izvršeno je poređenje kako između različitih programa, tako i između aktuelnih i prethodnih programa na istim fakultetima, kako bi se stekao detaljniji uvid u zastupljenost stranog jezika struke na matičnim fakultetima gde se zapravo školuju i osposobljavaju budući nastavnici stranog jezika struke. Rezultati ukazuju na svojevrsan *status quo*, jer i pored inovacija u metodici nastave i samoj nastavi stranog jezika struke na pojedinim fakultetima, većina studijskih programa i dalje u svojim nastavnim programima nema jezik struke, niti je on prisutan u metodici nastave.

Ključne reči: strani jezik struke, studijski programi, metodika nastave stranog jezika, inovacije u nastavi

1. STRANI JEZIK STRUKE NA FAKULTETIMA U SRBIJI

U Beogradu se od 2008. godine održava Međunarodna konferencija o jeziku struke, na kojoj se predstavljaju radovi o metodici nastave, nastavnim programima, evaluaciji i testiranju, kreiranju kurikuluma i nastavnih materijala, usavršavanju nastavnika i raznim drugim teorijskim pitanjima i praktičnim

* melina.nikolic@alfa.edu.rs

aspektima nastave, ali i jeziku struke u srednjoškolskom i visokom obrazovanju, njegovoj zastupljenosti, položaju i statusu. Ova druga grupa radova se prevashodno bavi jezikom struke na nematičnim fakultetima uopšte (Vujović 2015, Đorović i Janković 2018, Zalad 2022, Petrović 2022), njegovim statusom na pojedinim nematičnim fakultetima (Mirović, Bogdanović i Ličen 2009, Živković i Lainović Stojanović 2011, Anđelković i Meršnik 2022, Lazić, Ilić Đorđević i Ilić 2022), nefilološkim fakultetima Univerziteta u Beogradu (Ignjačević 2009, 2011), kao i privatnim nefilološkim fakultetima (Bulatović, Gak i Bogdanović 2009, Petrović 2022). U svim pomenutim radovima izražava se zabrinutost zbog sve lošijeg položaja jezika struke na univerzitetima u Srbiji koji se ogleda u ukidanju pojedinih jezika, smanjenju broja časova i/ili ESP bodova, što su urednice zbornika radova lepo primetile i jasno iskazale. Prenosim u celosti izvode iz reči urednica tri poslednja zbornika. Posle Treće konferencije urednice zaključuju:

Jedan od zaključaka Druge konferencije bio je da se moraju unaprediti jezičke kompetencije studenata na nefilološkim fakultetima, a da filološki fakulteti treba da omoguće usavršavanje nastavnika stranog jezika struke, na master i na doktorskim studijama. Naglašena je potreba za povećanjem broja stranih jezika u ponudi jezika struke, kao i za neprestanim radom na poboljšanju statusa ovog predmeta i nastavnika koji ga predaju u visokom školstvu.

Neki radovi predstavljeni u zborniku Treće konferencije, pod nazivom *Strani jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost*, ukazuju na činjenicu da od Druge konferencije, nažalost, nije bilo očekivanog i željenog napretka. Nema poboljšanja ni u položaju predmeta i nastavnika, ni u broju časova i ESPB bodova koji su dodeljeni stranom jeziku struke; ovaj predmet sve češće prelazi u status izbornog predmeta, i sve je više fakulteta na kojima se ne može učiti nijedan drugi strani jezik osim engleskog.“ (Čakeljčić, Vujović i Stevanović 2015, 599)

Sličan zaključak možemo pročitati i nakon Četvrte konferencije, u zborniku koji izlazi tri godine kasnije:

Sabrani radovi ukazuju da poslednjih nekoliko godina, nažalost, nije bilo očekivanog i željenog poboljšanja ni u položaju predmeta i nastavnika, ni u broju časova i ESPB bodova koji su dodeljeni stranom jeziku struke. Cilj nam je da ponovo ukažemo na značaj poznavanja stranog jezika struke za izgradnju i razvijanje profesionalnog identiteta svakog pojedinca, što je, paradoksalno, često nedovoljno jasno najodgovornijima u visokom obrazovanju, te se strani jezici struke i dalje sve više potiskuju iz studijskih planova naših univerziteta, a to za posledicu ima nedovoljno korišćenje evropskih programa univerzitetske mobilnosti. [...] Sa zabrinutošću ukazujemo na to da višejezičnost postepeno nestaje iz našeg srednjeg stručnog i visokog obrazovanja, a to može da ima dugoročne negativne posledice u oblastima političke, ekonomske i kulturne saradnje sa zemljama različitih jezičkih područja. (Vujović, Šipragić Đokić i Paprić 2018, 3-4)

Urednice zbornika radova sa Pete konferencije *Jezik – struka – nauka*, u uvodnoj reči posebno ističu panel diskusiju o višejezičnosti iz koje navodimo jedan od zaključaka:

Jedno od najvažnijih pitanja [...] je pitanje (nepostojeće) jezičke politike i da li su naše vlade svesne kako svet se brzo menja, odnosno koliko je važno negovati višejezičnost kako bismo za naše mlađe generacije i zajedno sa njima oblikovali bolju budućnost. Samo jedan jezik nije dovoljan u multikulturalnom svetu. (Janković 2022, 24).

Jasno je da jezičke politike koja bi se bavila jezikom struke u svetlu globalnih trendova u Srbiji nema, pa se stoga jezik struke sve više potiskuje iz nastavnih planova na nefilološkim fakultetima. Zahvaljujući pomenutim radovima o jeziku struke na nematičnim fakultetima možemo da pratimo promene u zastupljenosti i statusu jezika od pristupanja bolonjskom procesu 2002. i reforme visokoškolskog obrazovanja 2004. Ali u nedostatku istraživanja o njegovom položaju na filološkim fakultetima, nemamo podatke o zastupljenosti, statusu, bodovanju, kao ni o promenama koje se odvijaju u matičnim ustanovama.

Pošto se nastavnici stranog jezika struke obrazuju i usavršavaju na filološkim fakultetima, neophodno je povremeno sprovesti analizu statusa jezika struke u akreditovanim studijskim programima stranih jezika. U pregledu literature o toj temi nailazimo samo na jedan rad ograničenog obima koji se bavi analizom studijskih programa anglistike na tri matična fakulteta Univerziteta u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. Nakon što su sprovele detaljnu analizu nastavnih programa i specifikacija predmeta za Engleski jezik i književnost, autorke zaključuju da „jezik struke nije zastupljen u specifikacijama predmeta anglistike. Međutim, na sva tri univerziteta prisutni su jezički kursevi (razvoj jezičkih veština) i prevodilački predmeti preko kojih se na indirektan način upoznaje sa jezikom struke, kao i opšti predmeti iz oblasti metodike nastave, pretežno orijentisani na sticanje kompetencija za rad sa učenicima osnovnih i srednjih škola i predavanje opšteg engleskog jezika. [...] Metodička praksa ne uključuje direktno jezik struke.“ (Zivlak i Šafran 2018, 331). Uzimajući u obzir složenost koju bi iziskivalo detaljno istraživanje nastavnih programa i specifikacija predmeta za sve strane jezike i književnosti na svim srpskim filološkim fakultetima, u svim prethodnim akreditacijama, ne čudi što takvo istraživanje dosad nije sprovedeno.

2. PREDMET I CILJ RADA

I dok svedočimo smanjenju obima zastupljenosti stranog jezika na nefilološkim fakultetima, javila se potreba da proverimo u kojoj je meri strani jezik struke zastupljen na filološkim studijskim programima. Videli smo već da u literaturi, osim jednog istraživanja ograničenog obima, ne možemo pronaći relevantne podatke, kako aktuelne, tako ni iz ranijih akreditacija. Namera mi je bila da uradim analizu filoloških studijskih programa na svim univerzitetima u

Srbiji kako bismo mogli da steknemo jasan uvid u zastupljenost stranog jezika struke u matičnim ustanovama. Analiza obuhvata pregled studijskih programa osnovnih, master i doktorskih akademskih studija stranih jezika i književnosti na svim univerzitetima u Srbiji. Fokus je inicijalno bio usmeren na najzastupljenije jezike – engleski, nemački, francuski, ruski, italijanski i španski – jer se oni predaju kao jezik struke na nematičnim fakultetima i u srednjoškolskom obrazovanju, ali su kasnije analizom obuhvaćeni i drugi jezici koji se studiraju na filološkim fakultetima, pre svega zbog poražavajuće malog broja predmeta koji se bave jezikom struke u okviru gorepomenutih jezika.

Naglasak je stavljen na analizu promena u nastavnim programima u smislu unapređenja stranog jezika struke, tj. da se utvrdi koji se predmeti bave jezikom struke i u kojoj meri; da li isti predmeti postoje u oba poslednja kruga akreditacije, i ako ne, do kakvih je promena došlo; da li se radi na inoviranju predmeta koji se bave jezikom struke, tj. da li se uvode novi predmeti.

Cilj rada je, dakle, višestruk:

- da se stekne uvid u zastupljenost stranog jezika struke na matičnim fakultetima,
- da se poređenjem između fakulteta i studijskih programa utvrde sličnosti i razlike,
- da se izvrši analiza promena, sa fokusom na potencijalno inoviranje predmeta koji se bave jezikom struke nastalih između dve poslednje akreditacije i
- da se ukaže na eventualnu potrebu za daljim promenama i inovacijama.

3. METODOLOGIJA

Istraživanjem su obuhvaćeni podaci dostupni na zvaničnim internet stranicama svih državnih i privatnih univerziteta i fakulteta u Srbiji. Analizirana su dva korpusa. Primarni korpus se sastoji od strukture studijskih programa i specifikacija predmeta jezika koji se predaju u srednjim školama i na univerzitetima: engleskog, nemačkog, francuskog, ruskog, italijanskog i španskog. Sekundarni korpus obuhvata sve ostale strane jezike koji se mogu studirati na našim univerzitetima. Fokus je prevashodno stavljen na metodičke predmete koji se bave nastavom stranog jezika struke, kao i konkretne kurseve jezika struke (poslovni, pravni i sl.). Mada je nesporno da se u okviru kurseva prevođenja studenti susreću sa jezikom struke, to ipak podrazumeva samo indirektno upoznavanje sa pojedinim aspektima posebnih registara, i ne upućuje studente – buduće nastavnike – u specifičnosti nastave jezika struke, pa ti predmeti nisu uvršteni u analizu. Za oba korpusa su analizirani dokumenti iz sadašnje i prethodne akreditacije.

Analiza obuhvata pregled predmeta i njihov status (obavezni/izborni) na sva tri nivoa studija: osnovnim, master i doktorskim. Izvršeno je poređenje između aktuelnog akreditovanog studijskog programa i prethodnog/prethodnih da bi se

utvrdilo da li su, i ako jesu, u kojoj meri, uvedene promene vezane za jezik struke. Nažalost, za pojedine studijske programe nije bilo moguće izvršiti poređenje, jer na internet stranicama akreditaciona dokumentacija nije dostupna, bilo aktuelna, bilo prethodna, ili nijedna. Konačno, izvršeno je poređenje kako između pojedinačnih studijskih programa tako i između studijskih programa državnih i privatnih univerziteta.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

4.1. Univerziteti u Srbiji

U visokoškolskom sistemu Srbije postoji 19 univerziteta – 9 koje finansira država i 10 privatnih. Studijski programi stranih jezika postoje na 6 državnih – Univerzitetu u Beogradu (Filološki fakultet), Univerzitetu u Novom Sadu (Filozofski fakultet), Univerzitetu u Nišu (Filozofski fakultet), Univerzitetu u Kragujevcu (Filološko-umetnički fakultet), Univerzitetu u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici (Filozofski fakultet) i Državnom univerzitetu u Novom Pazaru (Departman za filološke nauke) – i 5 privatnih univerziteta – Univerzitetu Singidunum, Alfa BK Univerzitetu (Fakultet za strane jezike), Fakultetu za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić (FLV) Univerziteta Union, Univerzitetu u Novom Pazaru i Univerzitetu Metropolitan.

Broj programa varira od jednog ili dva na privatnim do više od 20 na pojedinim državnim univerzitetima. Svi univerziteti imaju osnovne (OAS) i master (MAS) studije, a pojedini državni i doktorske (DAS), osim Državnog univerziteta u Novom Pazaru koji nudi integrisane akademske studije (IAS) i Univerziteta Metropolitan koji je zasad akreditovao samo OAS 2024. godine..

4.2. Strani jezici

Najzastupljeniji strani jezik je engleski, koji se izučava na svim univerzitetima. To je ujedno i jedini jezik koji se može studirati na privatnim univerzitetima, osim na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru koji pored engleskog nudi i nemački.

Na državnim fakultetima je ponuda mnogo šira. Univerziteti u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu imaju ima sva tri nivoa studija. Na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu može se studirati 21 jezik. Osim engleskog, nemačkog, francuskog, ruskog, italijanskog i španskog, programi uključuju i sledeće jezike: bugarski, poljski, slovački, češki, ukrajinski, holandski, skandinavski, grčki, turski, arapski, kineski, japanski, rumunski, mađarski i albanski. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu mogu se studirati engleski, nemački, francuski, ruski, mađarski, rumunski, slovački, rusinski, italijanski, španski. Na Univerzitetu u Nišu, Filozofski fakultet nudi engleski, nemački, francuski i ruski, a Filološko-umetnički fakultet Univerziteta u Kragujevcu engleski, nemački, francuski, italijanski, španski. Na Filozofskom

fakultetu Univerziteta u Kosovskoj Mitrovici akreditovani su samo OAS i MAS za engleski i ruski jezik, dok Državni univerzitet u Novom Pazaru nudi IAS samo za engleski jezik u trajanju od 5 godina.

4.3. Analiza rezultata

Analizom su obuhvaćeni samo predmeti koji se bave nastavom stranog jezika struke i kursevima jezika struke, pošto oni predstavljaju praktičan primer nastave jezika struke. Gde je bilo moguće konsultovala sam specifikacije predmeta, a gde nije, rukovodila sam se nazivom predmeta. U tabelama 1 i 2 navedeni su svi pronađeni predmeti po nivoima studija.

Tabela 1. Predmeti na državnim univerzitetima prema podacima iz septembra 2024.

Jezik struke na državnim univerzitetima			
Aktuelni akreditovani programi	OAS	MAS	DAS
Univerzitet u Beogradu - Filološki fakultet 21 studijski program OAS 8 MAS 1 DAS	Nemački jezik struke 1, I ¹ Nemački jezik struke 2, I Nizozemski kao jezik struke 1, O* ² Nizozemski kao jezik struke 2, O* Jezik arapskih medija, O* Poslovni arapski jezik, O* Japanski jezik u medijima, O*	Italijanski jezik nauke i struke, I Poslovni nemački jezik, I Jezik u menadžmentu (germanski jezici), I	Pravci u istraživanju italijanskog jezika nauke i struke, I Francuski kao jezik struke, I Nastava stranog jezika kroz tekst diskurs i kontekst, I
Univerzitet u Novom Sadu - Filozofski fakultet 15 OAS 10 MAS 1 DAS	/	Francuski jezik ekonomske i pravne struke, I Španski kao jezik struke, I	/

1 O – obavezni predmet, I – izborni predmet.

2 Predmeti obeleženi zvezdicom (*) su iz sekundarnog korpusa.

Univerzitet u Nišu - Filozofski fakultet 4 OAS 4 MAS 1 DAS	Jezik struke 1: Francuski za međunarodne odnose, I Jezik struke 2: Francuski za poslovnu komunikaciju, I Metodika nastave jezika struke i univerzitetskog francuskog, I	Poslovni ruski jezik, I Francuski jezik u funkciji struke, I	Jezik nauke i struke u teoriji i praksi, I
Univerzitet u Kragujevcu - Filološko-umetnički fakultet 5 OAS 5 MAS 1 DAS	Diskurs reklamiranja, oglašavanja i poslovanja, I (francuski i italijanski) Jezik struke 1, I (italijanski) Jezik struke 2, I (italijanski)	Francuski jezik struke, I Italijanski jezik struke i poslovna korespondencija, I	/
Univerzitet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici 2 OAS 2 MAS	/	Ruski poslovni jezik, O	/
Državni univerzitet u Novom Pazaru 1 IAS	ESP 1 (Engleski kao jezik struke 1 – društvene nauke) ESP 2 (Engleski kao jezik struke 2 – prirodne nauke) ESP 3 (Engleski kao jezik struke 3 – tehničke nauke)	-	-

Tabela 1 daje pregled predmeta na državnim univerzitetima. Već na prvi pogled je jasno da je jezik struke na filološkim fakultetima zastupljen u veoma maloj meri, kako kvantitativno tako i proporcionalno ukupnom broju predmeta i studijskih programa uopšte. U okviru 47 programa OAS ima ukupno 11 predmeta koji se odnose na jezik struke. Od tih 11 predmeta, 7 je iz primarnog korpusa, tj. jezika koji se predaju u srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju, a 4 iz sekundarnog. Na MAS nailazimo na 10, a na DAS na 4 predmeta.

Nažalost, izgleda da možemo očekivati da se ovaj broj još više umanja. Naime, prema podacima iz septembra 2024. na Državnom univerzitetu u Novom Pazaru (DUNP) studenti su mogli da slušaju 3 predmeta iz engleskog jezika struke. Ovaj univerzitet na zvaničnoj internet strani nema dostupnu dokumentaciju ni za jednu akreditaciju, pa ne možemo utvrditi niti od koje godine se studenti upisuju po aktuelnoj akreditaciji, niti kakva je struktura kurikuluma. Jedini dokument iz kog možemo zaključiti koji predmeti se slušaju na ovom programu je raspored ispita. Kada sam analizirala podatke za Konferenciju u septembru, dostupan je bio raspored ispita za julski rok 2023/2024. gde su na spisku bila gore navedena 3 predmeta engleskog jezika struke. Tokom pisanja rada, proverila sam ponovo dokumentaciju na internet strani DUNP i pronašla raspored ispita za januar 2024/2025. Uočila sam izmenu u statusu predmeta ESP 1 (Engleski kao jezik struke 1 – društvene nauke). Naime, u julu 2024. taj predmet je bio na spisku predmeta iz treće godine studija. Međutim, u januarskom roku 2025, tj. u narednoj akademskoj godini, nalazi se na spisku predmeta po starom programu, dok ga u redovnom više nema. Možemo da zaključimo da je ovo predmet iz prethodne akreditacije. Očekujemo, dakle, nažalost, da se isto dogodi i sa predmetima ESP 2 i ESP 3, i da na ovom univerzitetu ubuduće bude manji broj predmeta u vezi sa nastavom stranog jezika struke ili, u najgorem slučaju, nijedan.

To su ujedno i jedini predmeti iz engleskog jezika struke. Zanimljivo je primetiti da ni na jednom drugom studijskom programu nijednog drugog državnog univerziteta nema nijednog predmeta iz engleskog jezika struke. Jezici koji se pojavljuju u kurikulumima drugih univerziteta su nemački, francuski, italijanski i ruski.

Svi predmeti sa sva tri nivoa studija iz primarnog korpusa imaju status izbornog predmeta, osim Ruskog poslovnog jezika na MAS na Univerzitetu u Kosovskoj Mitrovici koji je obavezan. Status predmeta sa DUNP ne možemo da utvrdimo usled nedostatka dokumentacije. Paradoksalno, svi predmeti iz sekundarnog korpusa se nalaze u statusu obaveznog predmeta. Reč je o nizozemskom, arapskom i japanskom jeziku struke.

Tabela 2. Predmeti na privatnim univerzitetima prema podacima iz septembra 2024.

Jezik struke na privatnim univerzitetima		
Aktuelni akreditovani programi	OAS	MAS
Univerzitet Singidunum 1 OAS 1 MAS	Poslovni engleski jezik 1, O Poslovni engleski jezik 2, O Usvajanje jezika struke 1, O Usvajanje jezika struke 2, O	Engleski jezik za posebne i akademske namene, I
Univerzitet Alfa BK 1 OAS 1 MAS	Poslovni engleski jezik 1, O Poslovni engleski jezik 2, O Metodika nastave engleskog jezika struke, I	/
Univerzitet Union - FLV 1 OAS 1 MAS	Poslovna korespondencija na engleskom jeziku, O Uvod u pravni engleski jezik, O Engleski jezik u poslovnom pravu, O Engleski jezik u bankarstvu, O Engleski jezik u finansijskom i IT poslovanju, I Pravni engleski jezik u modernom poslovanju, I	/
Univerzitet u Novom Pazaru 2 OAS	Poslovni engleski jezik, O	/
Univerzitet Metropolitan 1 OAS	Engleski jezik u savremenom poslovanju i komuniciranju, O Poslovna korespondencija na engleskom jeziku, O Engleski jezik u pravu i međunarodnom poslovanju, I Poslovna korespondencija na nemačkom jeziku, I Francuski jezik struke 1, I Francuski jezik struke 2, I Engleski jezik u odnosima s javnošću i marketingu, I Engleski jezik u informatici i digitalnom biznisu, I Engleski jezik u finansijama i bankarstvu, I Nemački jezik struke, I	/

U tabeli 2 su prikazani predmeti koji se slušaju na privatnim univerzitetima. Na 6 programa OAS 24 predmeta su u vezi sa jezikom struke, svi na studijskim programima anglistike. Uglavnom su to kursevi poslovnog i pravnog jezika, ali ima i 3 predmeta koja se bave metodikom nastave jezika struke. Univerzitet Singidunum i na MAS ima jedan predmet iz metodike nastave. Ovde je odnos između obaveznih i izbornih predmeta ujednačeniji: 13 predmeta ima status obaveznog, a 11 izbornog predmeta.

Kada poredimo zastupljenost jezika struke na pojedinim studijskim programima vidimo da Univerzitet Metropolitan ima najveći broj predmeta na jednom studijskom programu. Moramo da napomenemo da je naziv studijskog programa na Univerzitetu Metropolitan Engleski jezik u biznisu, pa je logično što je broj predmeta jezika struke veći. Malo čudi što su u program uključeni francuski i nemački jezik struke, s obzirom na činjenicu da budući anglisti neće moći da izvode nastavu iz tih jezika. Međutim, i samo upoznavanje sa različitim jezicima struke može dodatno obogatiti i unaprediti znanje i svest sudenata o važnosti ove lingvističke oblasti. Takođe je bitno primetiti da je Metropolitan tek 2024. akreditovao ovaj program, pa je logično očekivati i akreditaciju programa master studija gde bi se moglo naći još predmeta vezanih za jezik struke.

Ako uporedimo državne i privatne studijske programe, vidimo da je jezik struke proporcionalno daleko zastupljeniji na privatnim univerzitetima. Takođe možemo da zaključimo da se studenti engleskog jezika na privatnim univerzitetima obavezno susreću sa jezikom struke tokom studiranja kroz predmete iz oblasti poslovnog jezika. Na Singidunumu i Alfi se takođe mogu baviti metodikom nastave engleskog jezika struke ukoliko se za to odluče, jer su na oba univerziteta to izborni predmeti. Nasuprot tome, na državnim univerzitetima, samo se, i to samo zasad, na DUNP studenti susreću sa engleskim jezikom struke, i to verovatno u vidu kursa, što ne možemo znati sa sigurnošću, jer na internetu nisu dostupne specifikacije predmeta. Pritom, pošto ne znamo status ovih predmeta, moguće je da ni oni ne moraju da te predmete slušaju ukoliko su izborni. Što se tiče ostalih jezika iz primarnog korpusa, studenti mogu steći diplomu kako osnovnih tako i master studija a da se pritom ni ne upoznaju sa pojmom jezika struke jer su svi predmeti izborni.

Poređenje između prethodne i aktuelne akreditacije je bilo teže sprovesti, jer dokumentacija za prethodnu akreditaciju nije dostupna za sve univerzitete, pa sam komparaciju uradila tamo gde je bilo moguće.

Ako smo očekivali bitne inovacije ili poboljšanje položaja jezika struke na državnim filološkim fakultetima između dve akreditacije – očekivanja nam nisu ispunjena. Studijski programi se uglavnom ne razlikuju po pitanju jezika struke. Na državnim univerzitetima uočavamo različite trendove, kako povećanja tako i smanjenja broja predmeta, oba u minimalnom obimu. Na primer, Filološki fakultet u Beogradu je povećao broj predmeta na DAS sa jednog u 2015. na 3 u 2023. (pored Francuskog kao jezika struke, uvedeni su Pravci u istraživanju

italijanskog jezika nauke i struke i Nastava stranog jezika kroz tekst diskurs i kontekst), na MAS nema promena, a na OAS su uvedeni Nemački jezik struke 1 i 2. Na FILUM-u su takođe uvedeni novi predmeti na OAS: Diskurs reklamiranja, oglašavanja i poslovanja, kao i na MAS: Francuski jezik struke i Italijanski jezik struke i poslovna korespondencija.

Filozofski fakultet u Nišu je uveo samo jednu izmenu. Po starom programu, studenti su mogli da slušaju Metodiku nastave jezika struke i univerzitetskog francuskog 1 i 2, dok je po novoj akreditaciji sada ostao samo jedan predmet: Metodika nastave jezika struke i univerzitetskog francuskog.

Na ostalim državnim univerzitetima nema promena, a za DUNP nema dokumentacije ni za jednu akreditaciju.

Što se tiče privatnih univerziteta poređenje je bilo moguće sprovesti samo za Alfa BK Univerzitet na kojem je, pored dva kursa poslovnog engleskog jezika, 2024. uveden nov predmet Metodika nastave engleskog jezika struke, kao i za Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkić (FLV) Univerziteta Union gde je svih 6 predmeta zadržano, samo su dva promenila status iz obaveznog u izborni. Kao što smo već pomenuli, Univerzitet Metropolitan je studijski program Engleski jezik u biznisu prvi put akreditovao ove godine, a za Univerzitet Singidunum i Univerzitet u Novom Pazaru dokumentacija za stari program nije dostupna, pe nemamo uvid u eventualne promene u kurikulumu.

5. UMEMSTO ZAKLJUČKA

Zastupljenost stranog jezika struke na filološkim studijskim programima svih nivoa je nezadovoljavajuća u odnosu na zastupljenost jezika struke na nefilološkim fakultetima i u srednjoškolskom obrazovanju, naročito državnim, gde na 81 studijskom programu stranih jezika nalazimo svega 30 predmeta iz ove oblasti. Uz ovoliki broj studijskih programa moglo bi se očekivati da svaki program ima bar po jedan predmet koji se na neki način bavi jezikom struke. Međutim, videli smo da to u praksi nije baš tako. Na privatnim univerzitetima je situacija proporcionalno bolja: na 9 programa ima 25 predmeta, dakle u proseku po tri predmeta na svakom programu; odnosno, na svim programima osnovnih studija postoji bar jedan takav predmet. Ne možemo sa sigurnošću znati zašto je na privatnim univerzitetima jezik struke zastupljeniji nego na državnim, ali glavni razlog verovatno leži u izvorima finansiranja. Pošto se privatni fakulteti finansiraju isključivo od studentskih školarina, studijski programi treba da budu raznovrsni i zanimljivi da bi privukli buduće studente. Tako, na primer, u svim studijskim programima privatnih univerziteta nailazimo na poslovni jezik, koji će studentima svakako biti neophodan u karijeri, bilo za komunikaciju na radnom mestu, bilo za osposobljavanje studenata da i sami mogu predavati te predmete.

Vidimo da inoviranje studijskih programa na državnim univerzitetima uglavnom ne uključuje i inovacije u pogledu jezika struke. Iako nailazimo na uvođenje novih predmeta u pojedinim studijskim programima, uglavnom su to

jedan ili dva nova predmeta koja ne prave veliku razliku. Isto tako nailazimo i na smanjenje broja predmeta koji se bave jezikom struke. Status ovih predmeta je takođe problematičan, jer su svi predmeti jezika struke koji se predaju u srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju izborni, pa je velika verovatnoća da se će se diplomirani studenti koji dobiju posao u nastavi tada prvi put susresti sa jezikom struke. Naročiti problem predstavlja činjenica da se na državnim univerzitetima ni u jednom programu ne nalaze predmeti iz engleskog jezika struke, koji je pritom najzastupljeniji jezik struke na svim nivoima obrazovanja u Srbiji.

Neophodno je uvođenje metodike nastave jezika struke za sve strane jezike koji se predaju u srednjim školama i na visokoškolskim ustanovama. Nesumnjivo se u okviru većine studijskih programa u predmetima iz savremnog jezika/jezičkih veština i prevođenja studenti, u manjoj ili većoj meri, upoznaju sa jezikom struke, ali sasvim sigurno ne u dovoljnoj meri da bi nastavnik koji se prvi put susretne sa jezikom struke mogao sa samopouzdanjem i lakoćom da ode na svoj prvi čas. Nastavnici stranog jezika struke su prepušteni sebi, jer, iako se na matičnim fakultetima detaljno upoznaju sa metodikom nastave opšteg jezika, ne dobijaju osnovna znanja o metodici nastave jezika struke koji predaju. I mada se na nematičnim fakultetima strani jezik struke osipa, jezik struke se predaje u srednjim stručnim školama, u školama stranih jezika se sve više uvodi, naročito poslovni jezik, pa se stoga potreba za obučavanjem budućih nastavnika ne smanjuje.

Konačno, nameće se i (retoričko?) pitanje da li bi položaj stranog jezika struke mogao biti povoljniji da je njegov status na matičnim ustanovama bolji. Jer bi u tom slučaju matične ustanove mogle više da se zalažu za bolji status jezika struke u okviru jezičkih politika, kakve god one bile.

LITERATURA

- Anđelković, Jelena i Meršnik, Marija. 2022. English for more specialized purposes – benefits and challenges. *Jezik – struka - nauka*, Zbornik radova sa Pete međunarodne konferencije DSJKS, uredile Marijana Paprić, Milena Tanasijević i Nataša Janković, 51-63. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Bulatović, Vesna, Gak, Dragana i Bogdanović, Vesna. 2009. Nastava stranih jezika na privatnom fakultetu. *Jezik struke: teorija i praksa*, Zbornik radova sa Prve međunarodne konferencije, uredile Julijana Vučo, Anšelka Ignjačević i Milica Mirić, 329-332. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Cakeljčić, Vesna, Vujović, Ana i Stevanović, Maja (urednice). 2015. *Jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost*, Zbornik radova sa Treće međunarodne konferencije DSJKS. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet Organizacionih nauka.
- Đorović, Danijela i Janković, Nataša. 2018. Bodovna vrednost stranog jezika struke na Beogradskom univerzitetu. *Strani jezik struke i profesionalni identitet*, Zbornik radova

- sa Četvrte međunarodne konferencije DSJKS, uredile Ana Vujović, Sanela Šipragić Đokić i Marijana Paprić, 581-588. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Ignjačević, Anđelka. 2009. Bolonjski proces i strani jezici na Univerzitetu u Beogradu. *Jezik struke: teorija i praksa*, Zbornik radova sa Prve međunarodne konferencije, uredile Julijana Vučo, Anđelka Ignjačević i Milica Mirić, 731-735. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Ignjačević, Anđelka. 2011. Reality of LSP teaching in Serbia. *Jezik struke: izazovi i perspektive*, Zbornik radova sa Druge međunarodne konferencije DSJKS, uredile Anđelka Ignjačević, Danijela Đorović, Nataša Janković i Maja Belanov, 938-942. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Lazić, Katarina, Ilić Đorđević, Sandra i Ilić, Dragana. 2022. Osnaživanje statusa stranog jezika biotehničke struke u akademskoj i široj javnosti. *Jezik – struka - nauka*, Zbornik radova sa Pete međunarodne konferencije DSJKS, uredile Marijana Paprić, Milena Tanasijević i Nataša Janković, 64-81. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Mirović, Ivana, Bogdanović, Vesna i Ličen, Branislava. 2009. Istorijat nastave stručnog engleskog jezika na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu. *Jezik struke: teorija i praksa*, Zbornik radova sa Prve međunarodne konferencije, uredile Julijana Vučo, Anđelka Ignjačević i Milica Mirić, 170-176. Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Paprić, Marijana, Tanasijević, Milena i Janković, Nataša (urednice). 2022. *Jezik – struka – nauka*. Zbornik radova sa Pete međunarodne konferencije DSJKS. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Petrović Ivana. 2022. English for specific purposes in higher education in Serbia – a case study of Belgrade Metropolitan University. *Jezik – struka - nauka*, Zbornik radova sa Pete međunarodne konferencije DSJKS, uredile Marijana Paprić, Milena Tanasijević i Nataša Janković, 82-95. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Vujović, Ana, Šipragić Đokić, Sanela i Paprić, Marijana (urednice). 2018. *Strani jezik struke i profesionalni identitet*, Zbornik radova sa Četvrte međunarodne konferencije DSJKS. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Vujović, Ana. 2015. Položaj francuskog jezika na nefilološkim fakultetima u Srbiji. *Jezik struke: prošlost, sadašnjost, budućnost*, Zbornik radova sa Treće međunarodne konferencije DSJKS, uredile Vesna Cakeljčić, Ana Vujović, i Maja Stevanović, 581-588. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet Organizacionih nauka.
- Zalad, Gordana. 2022. ESP and LSP teaching at university: current status and perspectives. *Jezik – struka - nauka*, Zbornik radova sa Pete međunarodne konferencije DSJKS, uredile Marijana Paprić, Milena Tanasijević i Nataša Janković, 96-112. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.
- Zivlak, Jelena i Šafranji, Jelisaveta. 2018. Zastupljenost engleskog jezika za posebne namene u studijskim programima anglistike na univerzitetima u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. *Strani jezik struke i profesionalni identitet*, Zbornik radova sa Četvrte međunarodne konferencije DSJKS, uredile Ana Vujović, Sanela Šipragić Đokić i

Marijana Papić, 325-333. Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije, Sekcija univerzitetskih nastavnika stranog jezika struke.

Živković, Slađana i Lainović Stojanović, Nadežda. 2011. Nastava stranih jezika na Građevinsko-arhitektonskom fakultetu u Nišu. *Jezik struke: izazovi i perspektive*, Zbornik radova sa Druge međunarodne konferencije DSJKS, uredile Anđelka Ignjačević, Danijela Đorović, Nataša Janković i Maja Belanov, 697-704. Beograd: Univerzitet u Beogradu.

KORPUS

Alfa BK Univerzitet (Fakultet za strane jezike), pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://alfa.edu.rs/osnovne-studije-oas-anglistika/>

Državni univerzitet u Novom Pazaru (Departman za filološke nauke), pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://www.dunp.np.ac.rs/ias-engleski-jezik-i-knjizevnost/>

Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić (FLV) Univerziteta Union, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://flv.edu.rs/engleski-jezik/>

Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://fil.bg.ac.rs/sr/studije/osnovne-akademske-studije>; <https://fil.bg.ac.rs/sr/studije/master-akademske-studije>; <https://fil.bg.ac.rs/sr/studije/doktorske-akademske-studije>

Filološko-umetnički fakultet Univerziteta u Kragujevcu, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. https://www.filum.kg.ac.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=508&lang=sr

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://www.filfak.ni.ac.rs/>

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://www.ff.uns.ac.rs/sr/studijski-programi>

Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. https://fifa.pr.ac.rs/studije/osnovne_studije/; https://fifa.pr.ac.rs/studije/master_studije/

Univerzitet Metropolitan, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://www.metropolitan.ac.rs/engleski-jezik-u-biznisu/>

Univerzitet Singidunum, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://ang.singidunum.ac.rs/>

Univerzitet u Novom Pazaru, pristupljeno 1. septembra 2024. i 25. januara 2025. <https://uninp.edu.rs/engleski-jezik-i-knjizevnost-oas/>; <https://uninp.edu.rs/njemacki-jezik-i-knjizevnost-oas/>; <https://uninp.edu.rs/jezik-knjizevnost-i-kultura-mas/>

**INNOVATIONS IN TEACHING LANGUAGE
FOR SPECIFIC PURPOSES AT PHILOLOGICAL FACULTIES**

Summary

The aim of this paper is to review the study programs for undergraduate, master's, and doctoral academic studies in foreign languages and literature in Serbia, to provide an insight into the innovations in teaching foreign language for specific purposes that were introduced between the last two accreditation rounds of study programs at philological faculties. It also seeks to highlight the need for further innovation and modernization of the syllabi and curricula in training future teachers of language for specific purposes for both secondary and higher education. The curricula and syllabi of study programs for all foreign languages taught in secondary and higher education were analyzed, with a comparison made between different programs, as well as between current and previous programs at the same faculties, in order to gain a more detailed insight into the representation of foreign languages for specific purposes at philological faculties where future foreign language teachers are educated and trained. The results indicate a *status quo*, as, despite innovations in teaching methodology and the teaching of language for specific purposes at certain faculties, most study programs still do not include language for specific purposes in their curricula, nor is it present in subjects dealing with language teaching.

Keywords: language for specific purposes, study programs, syllabus and curriculum, foreign language teaching methodology, innovations in teaching